

Grandebrev for Kjettrup Sogn.

Ved ANDERS SØRENSEN

Grandebreef.

UDJ KIETTEROP BYE i Øster Hanherred, Med Meenige Granders sambykke efter Allernaadigste Kongl. Lov og ret till Byens og dets tilliggendes nøtte, og til Meenige Roellighed og Gavn.

Det første Capitel.

Om Mark og Eng at hegne, og hævd derpaa at holde.

1. Skall der hver for Aar, saa snart der saaes, og Jorden Grøns og om efter høst, hver Mands Svyn forsvarligen Verre Ringet at ingen Mands Jord op wroddes, hvo det iche holder, bøde for huer Svyn, huer gang = 2 Sk. NB. Men Naar diegerne for Byen og Markerne, ere ferdig-giorte, maa Jngen Lunde tilstedis Nogen Svyn at gaa i Marken, efter Louen pag. 482. Art. 42 under 4 Sk. til Straf af hver Svyn Lidet eller Stoert, derudi findis.
2. Skal hver Mands Markdieger, og Byens Dieger forsvarligen verre opkastede til Sancte Woldermisse Dag, og Siden U-brøstfeldeligen blive staaendis til Ste Michelsdag, uden saa er at Korned Kommer før ind, Og hvo som sit Diege Lader forfalde førend alt Korned af Marken er indføert, skal betale ald dend Skade der over blifuer giort. NB. Det samme skal og forstaaes om nogen Leed blifuer hengende, indtil Høstens fuldendelse efter Louen pag. 483. art. 43 og Art. 34 i samme Capit. Item skal Corsholms Enge Diege forsvarligen opkastis Naar Granderne begierrer Hægned paa derris Eng, og Siden Stedtze vedligeholdis.
3. Ilige Maade skall og Enge Grobbe (Resten af Punkt 3 samt hele Punkt 4 bortædt af Fugt).
5. Naar Diegerne for Byen .... og Engens og -- ere saaledis forfærdiged Maa Jngen understaa sig ... at lade sit fæmon Lidet eller stort have sin gang i Markerne .... at giørre sig nogen Sær Wey .... med hiord at .... enten over sit eget, eller ... iche Ret Alfar Vej af Arilds tied Veret haver for Meenige Grander, hvo her imod Giøre, skal have bevijsst sig u-lydig imod Louen og begaaet Vold og Herverk. pag. 995. NB. det same er og at forstaa om anden Mands Enge. pag. 953. art 11.
6. Men Kiøer færdis i Anden Mands Eng og Ager af Vaade, for Hyrdens Vangemmis ¹) forsømmelse skyld, og det Kand troeligen bevyses, da bøde hand Skaden fæet eyer, og Giørre sin æd der paa, at det skeede imod hans willie og widenskab at det kom der i. pag. 953. art 12 og pag. 954. Art. 14.
7. Haver nogen Mark med Aae eller andet Wand paa nogle Stæder indheignet, og Wandet undertyden ikke staaer saa høyt, at andres Qvæg der ved ey Kunde underholdis, da bøer dend som fred vil have paa sit, enten at heigne, eller Lade Wogte derfor. pag. 482. art. 41.
8. Tyrer nogen Grande sit fæ paa anden Mands Ager eller Eng, uden Eyermandens Minde, hand bør at betale Skaden, der udover forarsagis. pag. 954. art. 16. og derforuden at bøede half saa meget som for Herwerk.
9. Tager mand anden Mends fæj i Korn eller Eng og dend der fæjed Eyer Komer der til, da Maa hand ey tage det fra dend som det i Korned eller Eng optoeg uden Hans Minde, End tager hand det fra med Magt, da bliver hand Ransmand derfor, end fører den som toeg det i Korn eller Eng, det hiem til Huus, og Eyermanden tager det ud, da er det Herwerk, og bør den Persohn som udtoeg det, derfor at tiltalis. pag. 955. art. 19.
10. Skal huer Mand som er i Grande Laued, have frij forlof. at tage deris Critter i Huus, som efter ovenskrefne Dag findes i Mark og Eng, enten det gaar paa dens eget eller Andres til Skade, og give till Løesning af Een Hest, Hoppe eller Plag 2 Sk., af Een Stud eller Ungnød 2 Sk., af et Svyn 4 Sk., af en Kalf 1 Sk., og derforuden Skaden efter Dannemends Siun, og efter Louen at betale.
11. Naar Nogens fæ blifver Jndtagen enten i Koren eller Eng, skall Loulig Pandt forreleggis, som Granderne ere forened om, Og bliver saadant pant iche løst enten Alle Helgens Dag, da Være det forbrudt. pag. 478. art. 33.
12. Jngen Maa have Merre qvæg eller bæster paa overdrev, Aured²) eller felled, End som hans felled Kand taale, eller hans andre Grander agter det hannem Kand tilkomme med Rette efter hans Jorde og Eyemdombs Wordering. pag. 475. art. 28.
13. Wil Nogen Mand have sit fæ i Marken naar hand Sielf har høstedt, før Andre Grander faar Jndhøstedt, Da skall hand saaledis forsikre de andre at deris fæj Ey schall giørre Skade paa Andres uhøstede Agre. pag. 483. art. 44. Hvo herimod Giøre bøede af hver Høvde for hver Gang som i dend 10de Ovenskrefne Post er ommeldt. Nota det samme schall forstaaes om Dygren (!) paa boerer, enten Mand sielf bruger Dem, eller til Andre bortleyer, Jlige Maader om Tøyering for andre Mends Ager Ender. (Hele Punkt 14 bortædt af Fugt).
15. Hvis Dieger som efter ..... blifuer nederlagt, og schall af vedkommende igjen ..... samme Aften, Soelens Nedergang saa frembt det iche ..... bevyses dens forhindning ..... Skeer iche saaledes ..... Lukkis, da bøede hand for Skaden ..... tager over ..... der foruden = 24 Sk. til Byens Beste.

¹ Vangemis: Forsømmelighed i at vogte.

² Aured: Ævred, Eftergræsning paa Stubbene.

16. Hvad Skade som skeer ..... hen og hiemledelse, I, eller af Marken, Wed Weyen, eller ..... paa Korned, skall efter Danne Mends af Siun udsig .....
17. Jngen føell Øeg Maa turis i Marken uden Granderne ..... Sambtykke, Mens ingen Lunde Maa tilstedis nogen ..... at løbe efter nogen Wogen i Marken, under 8 Sk. til straf for hver saaledis owerkomis.
18. Skal hver som Kiørrer Jgiennem Byledderne, og iche lukke dem efter sig for hver Gang give 4 Sk.
19. Jngen maa ompløye eller Nedpløye, Anden Mends Sæd Naar mand Wender med Plougen, under dend Straf Louen om saa Melder pag. 961. art. 13.
20. Afpløyer nogen Anden Mands Agger over Reen, da Werre det Ran, det samme skal og forstaaes, om nogen enten Pløyer over andens Skiellsteen, eller Jndpløjer gamble weye, derwed at gifue Aarsag till at opkiørre, eller Legge Nye Weye over anden Mands Agger.

Det Andet Capitell.

1. Skall ingen af fellis Grander Grafue nogen Slags tørfve inden Stahrebechen, fra Kastedt³) indtil Engedieget, i Grøns Jord uden til sit Markedige, under 8 Sk. till Straff for hver Lees og der foruden at Suare til Hosbondens præntioner efter Louen, pag. 472. art 21.
2. Maa ingen bortselge eller bortgifue nogen Skoedtørfue af Kiættrop Kiær eller Eng fra deris Gaarde eller Huuse dennem at afhende uden Byen, langt mindre give nogen uden byens Mens forlof at Grave i forte Kiær, hvoe herimoed Giøer, bøede 1 Rdl. till Jord Drotten, og derfor uden at swahre till same Tørwe saasom for U-Hiemel efter Louen pag. 472 art. 21. Og de som samme tørve Lader grave eller hiemføre at tiltalis derforre og søegis som for Ran efter Louen pag. 466. art 11.
3. Jngen Maa opkaste Meere J Kiær end de Kand opgrave till Aften, og hvor de grawer schall de werre forpligtede till at Kaste igien, enten i samme eller i Een anden Graf, det som oven af bliver graved. Og maa ey Grawis uden 4re Lau benketørf, eller et Lau Stiktørfue, i hvad Graf Mand begynder at Grave udi Kiæred. Hvor herimod Giør Gifue till Andgiveren 1 Mark danske, og till Grandestraf 2 Mark danske.
4. Skall og Jngen fordriste sig i Kiærred at Grave Skodtørfue førend Otte Dage efter Woldermissedag, Og da schall Menige Grander Jngen undtagen Grave deris Skoetørfue tilhaabe, det allernermeste schee Kand, og det uden Stahrbechen som før blef Meldt om i dend første Post, Cap. 2. Hvae herimod Giør bøde for hver Less saaledis 4 Sk. Og tørvene som de har graved af Meenige Grander at igien Nedkastis i de Ulovlige opkasted ..... (Resten samt Punkt 5 bortædt af Fugt).
6. Jngen maa Kiørre anden ..... enten over sit eget eller andres Jord i Marken med dens tørfue ..... om Byen, og ad Gaden, huo der enten legger Skaar paa sit eget, eller sine Med Granders diege uden forlof, eller aabner nogen Mands Leed, till ..... Skaden nogen der over tager, men endog derforuden gifue til Grande-straf 24 Sk., det samme schalle og forstaaes

- om Gange ofver Dieget till Kiered eller Engen at gaa til som nogen gjør uden forlof.
7. Hvo som Graver Leer i Gaden, schall Kaste fyllingen i Graven igien. Huo derimod gjør af Granderne, Gifve til straf af huert Less Leer Graved 8 Sk. NB. Men dersom nogen anden end af Granderne herved fordrister sig till at Grafue i Kietterop Gade, eller at giørre sig noget af Worris Byens tilliggende, I Mark, Eng eller Kiær eller i andet tienligt, till deris Nytte uden sambtlige Granders Minde, da schall same af Meenige Grander tiltalis, og Ombedis øfrigheden til Steden, eller deris da werende fuldmegtig, saadan Wold, Herwerk og Ran med Louen at søege Strafede.
8. Endelligen for Got og Gudelligt Naboe Laug at holde, maa ingen ærlig Naboe holde nogen huusfolck, hvor af Gud Kand Have fortørnelse, Menigheden Forargelse og andre Naboe fortred, saa frembt de og iche Sie lf Wil swahre til alle de Klagemaal der over Kand blive giort, og siden Lide derfor efter Louen pag. 552. art. 7.

Til Beslutning nogle Paamindelse.

1. At møede paa Grandstevning eeng gang i det Mindste om Ugen.
2. Jndsambled Bøeder og Straf at Anvendis til Byens Nøtte, og imidlertiid leveris til een wederheftig Mand af Granderne, som Siden schal giøre Regenskab baade huoe for det indkommis og hvor til det udgavis. Lov. pag. 477. art 32.
3. Broen over Landbekken og Starbekken af Meenige Grander Aarlig at holde wed lige, naar derom paa Grandstevning bliver berammed Een wis Dag, og det med saa døgtige broer, at ej derover nogen Mands Critter worder ad skade, Hvor sig herimod, enten Modtwillig eller Naklessig⁴) befindes, bøde huer gang 1 Lod Sjøeleff, half Parten til Grande Straf, og half Parten Hosbon. Jords og Kiers brug Mand lader forfalde, Misbruge eller forvæde⁵), og det efter Louen af den overtrædende at erstatte Husbonden Skaden.
4. Det gl. Indkastning ved Ørebroe schal opkastis paa Nye, og Aarlig Wedligeholdis for Kierredtz Hevd og indhegnelse.
5. Marke og tørve Weje Kirke og tingweje, efter Louen forsvarligen at holdes ved lige. Dette Grandebref saaledis at schulle holdis i alle sine puncter Widner wi underschr. med egne hender undertegnede. Og ydermerre dersom noget herudi er forgiet, og siden optenkis Kand til Mark og Enge Drifts og Grøftis Nytte og Gafn, og Hosbondens Jord og Eyendomb til god Wedligeholdelse, da schall wi Sambtlige det saavelsom ovenskrefne Poster sambtykke underskrive og Reddeligen holde, saa og werre wor beschikede Grandfoged Hørrig og Lydig, uden Smeldsord, Swergen og Banden, Skænderj og opsetzighed i alt det Byens Gafn af Grande Lauget forretagis, under 1 Dlr. Bøede til Straf til de fattige i Sogned, af de herimod Giørrende. Dette Stadfester wj alle underschr.

³ Kast: lavt opkastet Skeldige.

⁴ Naklessig: efterladende.

⁵ Forvæde: pantsætte.

Actum Kietterop dend 2 May 1687.

Til Bekræftelse:

Hans Arenfeld Mogensen. Lauritz Hansen Schrøder.
Jens Jensen. Christen Nielsen. Niels Jensen. Lars
Madsen. Christen Christensen. Morten Jensen. Jens
Hansen. Morten Christensen. Christen Michelsen.
Christen Nielsen. Jens Nielsen. Peder Christensen.
Niels Andersen.
Læst paa Hanherridtzting den 4. Maj 1695 saa og d. 11
Juny 1692, saa og d.4 Maj 1690 og d. 14 Aug. 1723 af M.
Farum.

Nærværende Grandebrev, der under 14. August 1723 er indført i Øster og Vester Han Herredernes Justitsprotokol, maa til Forfatter aabenbart have haft en Person med godt Kendskab til Danske Lov, som han uafladelig henviser til. Som nævnt i Teksten har Fugten været slem ved den Protokol, hvoraf Brevet er udskrevet. Det siges ganske vist at være læst paa Tinget hele tre Gange tidligere, men findes ikke indført i Justitsprotokollerne under de nævnte Datoer, hvoraf den ene (4. Maj 1690) maa være en Skrivefejl, eftersom denne Dato faldt paa en Søndag, paa hvilken Ugedag der naturligvis ikke holdtes Ting.

(Kilde: Historisk Årbog for Thisted amt 1947, side 79-87)